

Generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp: Stuerene bliver vi aldrig

Kronik | Humanitære organisationer skal holde idealerne i live. Men vejen til handling går ofte gennem mudder, magt og moralske gråzoner, skriver generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp i dagens kronik

Jonas Nøddekær, Generalsekretær Folkekirkens Nødhjælp

Idealer er lette at forsvare på afstand. Den virkelige prøve kommer, når de skal omsættes til handling i en vanskelig verden.

Lad os være ærlige om de udfordringer, vi står overfor i en verden i opbrud – for hverken ngo'er eller kirkelige partnere er moralske englebørn, og gudskelov for det.

Jeg er overbevist om, at ngo-sektoren gør sig selv en bjørnetjeneste, hvis vi insisterer på at fremstille os selv som stuerene. Vores troværdighed bliver ikke svækket af, at vi erkender de gråzoner, vi arbejder i. Tværtimod. Den styrkes, når vi tør være lige så ærlige om vores egne dilemmaer, som vi er om andres brud på menneskerettigheder og folkeret. Ikke for at undskylde os selv, men for at vise, at vi tager vores egne valg alvorligt.

Folkekirkens Nødhjælps arbejde i Uganda er dilemmafyldt. Her samarbejder vi med den anglikanske kirke, selvom dens ærkebiskop, Stephen Kaziimba, har bakket op om landets brutale anti-lgbt-lov. Loven kriminaliserer homoseksuelle forhold og det, myndighederne kalder "promovering af homoseksualitet", som kan straffes med op til 20 års fængsel. I særlige tilfælde af det, man kalder "skærpet homoseksualitet" åbner loven for dødsstraf.

Det er en brutal og umenneskelig lov. Den gør menneskers identitet til et spørgsmål om straf, frygt og udstødelse. Den er et frontalangreb på menneskelig værdighed og på alt det, Folkekirkens Nødhjælp står for. Så hvorfor fortsætter vi samarbejdet? Fordi kirken både er en del af problemet og en nødvendig del af løsningen. Og fordi det rene valg ikke altid er det rigtige.

Kirken er en af de få institutioner i Uganda med forbindelser helt ud i nogle af landets fattigste lokalsamfund. Den driver skoler og sundhedstilbud. Den former normer, holdninger og hverdagsliv. Vores støtte går ikke til ærkebiskoppens kontor, men til lokale kirkelige partnere med tæt tilknytning til den anglikanske kirke, der blandt andet arbejder med klimatilpasning, ligestilling og bekæmpelse af vold mod kvinder. Hvis vi trækker os, mister vi adgangen til mennesker, der har brug for hjælp. Vi forlader også det rum, hvor vi kan udfordre kirken og støtte de præster og kirkelige kræfter, der arbejder for forandring.

For få år siden lignede FN's 17 verdensmål næsten en manual for, hvordan verden skulle forandres. De gav os et fælles sprog og en nødvendig retning. Men verdensmålene fejlede. Problemet var ikke idealerne bag målene. Problemet var forestillingen om, at virkeligheden ville rette ind, hvis blot vi formulerede de rigtige mål, regler og procedurer. Det gjorde den ikke.

Intet verdensmål kan fortælle os, om lgbt-personer i Uganda hjælpes bedst ved, at vi trækker os fra samarbejdet med kirken, eller ved, at vi bliver og udfordrer den. Det valg må vi selv tage ansvar for. Velvidende at ingen af mulighederne er rene. Her bliver idealerne sat på prøve. Vi skal tage verden, som den er, som vores udgangspunkt. Aldrig som vores undskyldning. Idealerne skal være vores kompas, men de kan ikke fritage os for at vælge vej.

Medmenneskeligheden er den faste kerne. Det enkelte menneskes værdighed er ikke til forhandling. Men princippernes konkrete anvendelse kan støde sammen. Derfor må vi spørge: Hjælper vores tilstedeværelse? Skaber relationen adgang og mulighed for forandring? Eller er kompromiset blevet så stort, at vi selv er blevet en del af problemet? Der findes røde linjer. Den dag, vi ikke længere tror, at samarbejdet med kirken kan gøre en positiv forskel, må vi trække os. Men vi skal ikke forveksle en stueren samvittighed med et godt resultat.

Et andet dilemma mødte jeg i Zimbabwe i 2024. Sammen med lokale partnere havde Folkekirkens Nødhjælp gennemført et vandprojekt nord for Harare. Det gav 7500 mennesker adgang til rent drikkevand og bidrog til at genoprette naturen i området. Men kort før den officielle indvielse af vandprojektet satte USA's præsident Emmerson Mnangagwa og hans hustru, Auxillia Mnangagwa, på den amerikanske sanktionsliste med henvisning til korruption og alvorlige menneskerettighedskrænkelser. Førstedamen skulle deltage i ceremonien. Skulle vi nu aflyse?

Hvis vi gennemførte, risikerede vi at legitimere et undertrykkende regime. Hvis vi aflyste, risikerede vi en konflikt med de myndigheder, hvis accept var afgørende for, at vi fortsat kunne hjælpe landets fattigste. Vi gennemførte. Til sidst stod jeg på nationalt tv og dansede med præsidentens hustru. Det var ikke et billede, jeg havde drømt om at sende hjem til Danmark. Men alternativet var heller ikke rent.

I Zimbabwe bliver civilsamfundsorganisationer overvåget, presset og smidt ud. Vi havde lært, at når vi ikke kan arbejde uden om magthaverne, må vi finde en måde at arbejde med dem på. Det gør vi ikke for regimets skyld. Men for dem, der ellers bliver svigtet.

Det er ikke en ny erkendelse i Folkekirkens Nødhjælp. Under Biafra-krigen i slutningen af 1960'erne forsøgte den nigerianske regering at sulte den oprørske enklave til overgivelse. Millioner af mennesker var fanget bag blokaden uden tilstrækkelig mad og medicin. Regeringen nægtede de kirkelige organisationer adgang. Biafra var efter international ret en del af Nigeria. Nødhjælpsflyvninger uden regeringens tilladelse udfordrede derfor landets suverænitæt. Alligevel fløj de. En af de ledende kræfter var Folkekirkens Nødhjælps daværende generalsekretær, Viggo Møllerup. Om natten landede små propelfly på en improviseret landingsbane i junglen med mælkepulver, medicin og fødevarer. Luftbroen blev drevet af Joint Church Aid – med øgenavnet Jesus Christ Airlines – under mottoet "*Fly now, pray later*" (Flyv nu, bed senere).

Flyvningerne var ulovlige i den nigerianske regerings øjne. De var farlige og politisk kontroversielle. Nødhjælpsorganisationerne blev beskyldt for at støtte oprørerne og forlænge krigen. Men alternativet var at respektere statens suverænitet og se mennesker sulte. Vi valgte at handle. Luftbroen anslås at have reddet op mod en million liv. Spørgsmålet, som blev stillet, og som bør hjemsøge enhver humanitær organisation: Hvad sker der, hvis vi ikke gør noget?

At være stueren er at være uangribelig. Respektabel. Fri for kontroversielle forbindelser og ubehagelige kompromiser. Det kan være et sympatisk mål for et menneske. Det er et farligt mål for en humanitær organisation.

For vi arbejder netop dér, hvor magten misbruges, rettigheder krænkes, og alle valg har en pris. Hvis vi kun vil samarbejde med regeringer, kirker og organisationer, der deler alle vores værdier, bliver vores verden hurtigt meget lille. Så kan vi stå tilbage med rene hænder. Mens andre står tilbage uden mad, vand, medicin eller beskyttelse.

Men målet helliger ikke midlet. Vi skal ikke romantisere gråzonerne eller bruge verdens kompleksitet som undskyldning for tavshed og dårlige beslutninger. Nogle samarbejder skal afsluttes. Nogle penge skal afvises. Nogle kompromiser går for langt. Netop derfor skal vi være åbne om vores valg. Om den tvivl, der går forud. Om de kompromiser, vi indgår. Og om de grænser, vi ikke vil overskride.

Vores troværdighed kommer ikke af, at vi fremstiller os selv som moralsk uangribelige. Den kommer af, at vi tager ansvar for vores handlinger og deres konsekvenser. Et ideal, der kun virker, når virkeligheden makker ret, er ikke meget værd. Idealer skal kunne omsættes til handling i en verden, der stritter imod. En verden, hvor man risikerer at få mudder på støvlerne.

Stuerene bliver vi aldrig. Den dag, vi bliver det, er det måske, fordi vi er blevet hjemme.

Jonas Nøddekær er generalsekretær Folkekirkens Nødhjælp og forfatter til bogen "Idealer i en kynisk tid. Et modsvar til krig og kaos", som netop er udkommet.

Dette er en kronik. Kronikken er udtryk for skribentens egen holdning.